

VERSLAG VAN DE VERENIGING STAD EN LANDE OVER 2018

Bestuursamenstelling en -werkzaamheden

In het verslagjaar 2018 was er een verandering in de samenstelling van het bestuur, te weten het aantreden van bestuurskandidaat, en de verkiezing door de ledenvergadering, van mevr. D. van der Wal MA, die zitting heeft in de lezingencommissie.

Voorts is het bestuur samengesteld als volgt:

- drs. E. de Jonge (voorzitter; tevens redactie jaarboek en fondsenwerving);
- dr. D.T. Broersma (penningmeester en contacten monumentencommissie);
- dr. A. Buursma (secretaris; tevens redactie tijdschrift en excursies);
- mevr. drs. F. de Jongh (PR, Dag van de Groninger Geschiedenis, website en educatie).

Het bestuur kwam in de loop van het verslagjaar vier maal bijeen. De agenda's van de vergaderingen hadden dit jaar vrijwel altijd dezelfde onderwerpen: contacten met de drukker, bestuurszaken (mutaties en verdeling portefeuilles), financiën, ledenwerving, de jaarvergadering, de website, publicaties: tijdschrift en jaarboek, Dag van de Groninger Geschiedenis, lezingen en excursies en monumentenfonds.

Ledental

Het ledental is de laatste jaren vrij constant. Zo rond de 1040 of 1050. Begin vorig jaar zaten we aan het begin op 1044, nu op 1040. Opvallend genoeg waren er zeer weinig 'wanbetalers': een kleine hand vol. Zij worden na twee of drie aanmaningen geschrapt. Dit jaar kwamen er zestig nieuwe leden bij, tegen vorig jaar 46. Dat betekent dat het verloop is toegenomen. Behalve veel opzeggingen wegens overlijden of gezondheidsredenen, zijn er ook nogal wat mensen die na korte tijd lid te zijn geweest, hun lidmaatschap beëindigen.

Zoals in voorgaande jaren is een belangrijk deel van de ledenaanwas te danken aan het promotieteam met enthousiaste vrijwilligers dat tijdens de Dag van de Groninger Geschiedenis en bij lezingen enkele tientallen nieuwe leden heeft geworven.

Lezingenprogramma en –commissie

In 2018 maakten mevr. Van der Wal en verenigingslid dhr. dr. G. de Vries deel uit van de lezingencommissie. Zij waren dit verslagjaar (mede)verantwoordelijk voor de organisatie van de lezingen, in samenwerking met de NGV-afdeling Groningen en RHC Groninger Archieven.

De 4 lezingen in het voorjaar hadden als overkoepelend thema 'Op zoek naar geluk', in aansluiting op het thema van de Dag van de Groninger Geschiedenis 2017.

Op 24 januari vertelde Jasper Vree over hoe Petrus Hofstede de Groot (1802-1886) zich in Groningen inzette voor het heil en sociale gerechtigheid van zijn stadsgenoten. Susan Aasman sprak op 14 februari over huiselijk geluk in familiefilms waarbij zij ook veel fragmenten toonde. De Algemene Ledenvergadering vond plaats op 12 april. Deze werd gevolgd door de lezing van Karin Sitalsing die naar aanleiding van haar boek 'Boeroes' het verhaal van haar voorouders vertelde. De reeks werd op 11 april afgesloten door Jaap Ekhart die vertelde over de Oosterparkwijk en Max van den Berg die als oud-wethouder sprak over nieuw denken over stad, verkeer en woonwijken met als voorbeeld de wijk Beijum.

De lezingenreeks in het najaar bestond uit vijf avonden. Op 26 september sprak Remi van Schaik over de productie van middeleeuwse handschriften in Stad en Ommeland. De lezingenavond op 17 oktober stond in het teken van het *Historisch Jaarboek*. Twee sprekers vertelden deze avond naar aanleiding van hun onderzoek dat zij in het jaarboek hadden gepubliceerd. Ellie Komrij over de turbulente geschiedenis van het monument voor Jozef Israëls aan het Hereplein. Jaline de Groot

vertelde onder de titel 'Een goede inrichting voor onderwijs en onderzoek' over de opvattingen over onderwijs en wetenschap in het Botanisch Laboratorium in Groningen. Aan de hand van het thema 'Opstand' van de Dag van de Groninger Geschiedenis 2018 sprak Harry Perton op 31 oktober over oproer en religie in de 18de eeuw. Op 14 november vertelde Ineke Noordhoff naar aanleiding van haar boek 'Schaduwkust' over het gebruik van de Waddenkust aan de hand van vier generaties Sijpkens en hun bedrijf in de Westpolder. Tot slot organiseerde de lezingencommissie in het kader van het 'Ploegjaar' op 12 december een lezingenavond rondom kunstenaarskring De Ploeg. Jikke van der Spek gaf deze avond een lezing onder de titel 'Is het ploegen gedaan?'. David Veltman sprak onder de titel 'Vertrekken van het nulpunt' over Groninger Ploegkunstenaar Wobbe Alkema, die in 1924 per fiets een bezoek bracht aan zijn Vlaamse kunstbroeder Felix de Boeck.

Excursies

Dit jaar zijn door secretaris Albert Buursma, die tevens excursieleider is geworden als opvolger van Henk Boels drie excursies georganiseerd. De voorjaarsexcursie vond vrij laat plaats, op 2 juni en voerde van het Lauwersmeer naar de stad Groningen, met dorpswandelingen in Zoutkamp en Garnwerd onder begeleiding van gidsen ter plaatse. Ooit was er al eens een excursie van Stad en Lande met een vliegtuig geweest, ter gelegenheid van een jubileum, en er zijn vele bustochten geweest, maar er was nog geen excursie over het water geweest. Deze bleek goed aan te slaan. Binnen anderhalve week was dit uitstapje dusdanig overtekend, dat er genoeg mensen waren om de dag erop de excursie in omgekeerde richting kon worden gehouden. Ook de reacties waren dermate enthousiast, dat er naar gekeken zal worden of er het komende jaar ook weer een dergelijke tocht kan worden georganiseerd.

De najaarsexcursie stond in het teken van de Slag bij Heiligerlee, dit verslagjaar 350 jaar geleden. Het werd een 'Battlefield Tour', met als gids drs. Lammert Doedens, oud-inwoner van Heiligerlee, die uitgebreid onderzoek heeft verricht – en dat nog steeds doet – naar deze veldslag en oorlogsvoering in het begin van de Tachtigjarige Oorlog. De excursie ving aan bij de locatie van het slagveld, bij Heiligerlee, en voerde vervolgens via Wedde (met een bezoek aan de Burcht) en Emden (bezoek aan de Rüstkammer in het Ostfriesisches Landesmuseum) naar Jemgum waar de troepen van het Staatse Leger in de eerstvolgende veldslag na Heiligerlee vernietigend werden verslagen.

Monumentenfonds en -commissie

In de samenstelling van de monumentencommissie trad dit jaar wel een wijziging op, als gevolg van een trieste gebeurtenis: het plotse overlijden op 6 december van bouwhistoricus ir. Jan Battjes. Het bestuur en de monumentencommissie van Stad en Lande zijn hem zeer erkentelijk voor al zijn enthousiaste en deskundige inbreng in deze commissie en zullen hem als zodanig blijven herinneren.

De ledencommissie is als volgt samengesteld: dhr. drs. G. Huiskes (voorzitter) en voorts mevr. B. Vrolijk en drs. F. Hijzeler. Er zal in de aanvang van 2019 worden gekeken naar een opvolger van dhr. Battjes.

De Vereniging Stad en Lande vraagt ieder najaar de leden – via een mailing – om een bijdrage voor het monumentenfonds. Zo kunnen gelden beschikbaar gesteld worden voor de conservering en/of het herstel van kleine objecten met regionaal-historische betekenis.

De gelden die in 2018 werden ingezameld, omstreeks de € 3000,- waren bestemd voor twee projecten. In de eerste plaats de restauratie van drie vaandels in Schildwolde: twee van de scholen en één van de oranjevereniging. Verder is de opbrengst bedoeld voor het opnieuw vergulden van de vier wijzerplaten van de kerk in Oostwold, gemeente Oldambt.

Het project van het voorgaande jaar, het plaatsen van vier historische straatlantaarns (één originele en drie replica's) in Openluchtmuseum 'Het Hooge Land' te Warffum (behalve voor verlichting tevens

bestemd voor versterking van het wifi-signaal op het museumterrein) is in de loop van 2018 gerealiseerd op opgeleverd.

Publicaties - a) Algemeen

Met ingang van 2017 worden de publicatie van Stad en Lande, het tijdschrift en het jaarboek, weer gedrukt bij Marne Drukkers te Leens, waar het blad zes jaar tevoren ook werd gedrukt. Sinds dit jaar is er weer verspreiding van losse nummers en jaarboeken bij boekhandels, door Peter van Berge.

Publicaties - b) Tijdschrift

Zoals gebruikelijk zijn vier afleveringen van het tijdschrift *Stad & Lande* verschenen. De oplage is verhoogd naar 1300 stuks, vanwege het toegenomen ledental van de afgelopen jaren. Zo blijven er ook voldoende exemplaren over voor auteurs, toezending als profexemplaar, of voor promotie bij activiteiten en tevens voor de hierboven genoemde losse verkoop.

Het blad behield de vaste omvang van 44 pagina's, inclusief vier pagina's omslag. Aldus werd met deze jaargang de bibliografie van Groningen weer verrijkt met een twee dozijn artikelen en een aantal vaste rubrieken: het interview, een column en recensies betreffende exposities en boeken.

Voor degenen die geïnteresseerd zijn in (cultuur)geschiedenis van Groningen is het blad een belangrijke informatiebron, maar niet in de laatste plaats is het ook een belangrijk platform voor degenen die daarover de willen publiceren.

Dit jaar bleef de samenstelling van de redactie ongewijzigd: dr. D.T Broersma, dr. A. Buursma, mevr. drs. T. de Danschutter, dr. H. Feenstra, dr. E. Knol, drs. H. Perton en drs. P. Riem.

Voorts is er een viertal regiocorrespondenten: drs. J. Hillenga (Fivelingo), mevr. drs. M. Kruijswijk (Oldambt), drs. H. Perton (stad Groningen), drs. T. Ufkes (Westerkwartier). Vaste medewerkers zijn drs. M. Hillenga (column) en drs. R. Janssen (recensies); de interviews worden verzorgd door mevr. B. Tanja en de rubriek over de musea door mevr. D. van der Wal MA. In de loop van 2018 is Hillenga gestopt met de column en is die rubriek tijdelijk overgenomen door redactielid Perton.

Publicaties - c) Jaarboek

Het andere, belangrijke, publicatiepodium van de vereniging, voor de regionale geschiedenis van Groningen, is het *Historisch Jaarboek Groningen*.

Het Historisch Jaarboek Groningen 2018 bevat een achttal artikelen, en wel de volgende: Jaap van Moolenbroek en Stijn Arnoldussen, 'Twee pauselijke zegels en de vroege geschiedenis van het cisterciënser vrouwenklooster Yesse te Haren'; Kees Kuiken, 'Begijnen aan de rand van Stad en kerk: de zusters ten Hoorn (1455-1571)'; Adam Sundberg, 'Gemeenschappelijke verantwoordelijkheid en weerstand. De Kerstvloed van 1717 in Groningen'; Simon Peschar, 'Regentenzoons en homines novi. De "academisering" van de Groningse magistraat in de 18^e en 19^e eeuw'; Ulco Kooystra, 'Een ramp voor de stad maar ook een zegen voor de mensheid'; Jaline de Groot, "'Een goede inrichting voor onderwijs en onderzoek". Opvattingen over onderwijs en wetenschap in het Botanisch Laboratorium in Groningen'; Ellie Komrij, 'Jozef Israëls aan het Hereplein. De turbulente geschiedenis van een monument'; Homer Wagenaar, 'Een door crises gestuurde ontwikkeling. Hoe het Groningse bijstandsbeleid in de jaren negentig veranderde'.

Zoals gebruikelijk wordt het jaarboek afgesloten met de vaste rubrieken 'Cultureel Erfgoed' (2017) door redactielid Michiel Rooke en het jaarlijkse literatuuroverzicht, door de redactieleden Lieuwe Jongma en Jona van Keulen. Deze publicatie werd wederom gepresenteerd tijdens de Dag van de Groninger Geschiedenis.

Het Jaarboek neemt in de wereld van wetenschappelijke publicaties een respectabele positie in vanwege de zogenaamde 'C-status', die inhoudt dat een aantal artikelen onder 'peer review' valt, dat wil zeggen dat ze een wetenschappelijke toets der kritiek hebben doorstaan.

De redactie van het *Jaarboek* onderging in 2018 enkele wijzigingen: Voorzitter werd prof. dr. Catrien Santing. Dr. Remi van Schaik trad af als redactiesecretaris en werd opgevolgd door redactielid dr. E.H.K. Karel en drs. Eddy de Jonge maakte plaats voor dr. Daniël Broersma. Voorts bestond de redactie uit: Lieuwe Jongsma (MA), mevr. drs. Jona van Keulen, drs. Harry Perton (eind- en beeldredactie), drs. Michiel Rooke en dr. Stefan van der Poel.

Activiteiten

Zoals gebruikelijk was Stad en Lande betrokken bij de organisatie van de Dag van de Groninger Geschiedenis. Op de 'Dag' zelf was Stad en Lande verantwoordelijk voor de lezingen in de jaarlijkse 'dependance' in het gebouw Cascadeplein 10.

Dit jaar was het thema van de landelijke Maand van de Geschiedenis, waarop de Dag van de Groninger Geschiedenis wordt gebaseerd, 'Opstand'. De laatste jaren schommelt het bezoekersaantal van dit gezellige, druk bezochte evenement rond de 2500.

De voorbereidingsgroep van de deelnemende instellingen is samengesteld als volgt: RHC Groninger Archieven, Huis van de Groninger Cultuur, Groninger Museum, Groninger Forum, GAVA, Noordelijk Scheepvaartmuseum en Stad en Lande. Laatstgenoemde organisatie werd vertegenwoordigd door mevr. drs. F. de Jongh. Voorafgaand aan de Dag en op de Dag zelf waren 'vaste' vrijwilligers van de vereniging actief bij de voorbereiding en uitvoering, alsmede een groep 'extra' hulptroepen.

Website

Dit jaar bleek dat de website aan vernieuwing toe is, omdat er allerlei gebreken optreden. In de loop van 2019 zullen daartoe dan ook stappen worden genomen.

Bedrijvenfonds en 'Stad en Lande Fonds'

Voor het meefinancieren van de verenigingsactiviteiten, in het bijzonder publicaties, heeft Stad en Lande een bedrijvenfonds. Ondernemers kunnen lid worden tegen betaling van een minimale jaarlijkse donatie van € 250,-. Daarvoor krijgen zij viermaal jaarlijks een advertentie op de achterzijde van het tijdschrift, een aantal exemplaren van dat tijdschrift en het jaarboek, alsmede uitnodigingen voor verschillende activiteiten. Sinds 2011 is het aantal bedrijven dat adverteert drie. Er wordt gestreefd naar uitbreiding.

Daarnaast is er het 'Stad en Lande Fonds', voor degenen die de vereniging willen steunen met legaten en giften. Contactpersoon voor beide fondsen is voorzitter E. de Jonge.